מקשה הגמרא: וְהָא טַעֲמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי מִשּׁוּם הֶפְסֵד הָרַמַּאי הוּא, ואם כן אין לחלק בין כלי למעות.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא תַּרְוַיְיהוּ – שני הדינים שבמשנה, לְרַבָּנָן אִיצְטְרִיךְ – הוצרכו ללמד את דעת חכמים, שלא רק במעות אמרו את דברים, אלא גם בכלים, שלא נאמר שבכלים, שיש הפסד בשבירת הכלי, מודים הם לרבי יוסי, וְלֹא זוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי – דרך התנא לשנות דין אחד ואחריו דין שני מחודש יותר מן הראשון אפילו אם אפשר ללמוד את הראשון מהשני, ולכן שנה קודם את דעתם במעות, ושוב הוסיף וחידש שכן דעתם גם בכלים, אף שאחר שנתבארה דעתם בכלים שוב ניתן ללמוד זאת גם למעות בקל וחומר:

משנה

דין פקדון הנפסד והולך: הַמַּפְקִיד פֵּרוֹת אֵצֶל חֲבֵירוֹ, אֲפִילּוּ הֵן אֲבוּדִין, שהולכים ונפסדים על ידי עוברים או שמרקיבים, לֹא יַגַּע בָּהֶן למוכרם לפני שירקיבו עוד. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, חייב הנפקד לִמְכָּרָן בִּפְנֵי בֵּית דִּין, ואת הדמים ישיב למפקיד, מִפְּנֵי שֶׁבמניעת הפסד זה הוּא כְּמֵשִׁיב אֲבֵידָה לַבְּעָלִים:

גמרא

שואלת הגמרא: מַאי טַעֲמָא לא יגע בהן ולא ימכרם. משיבה הגמרא: אָמַר רַב כָּהֲנָא, מפני שֶׁאָדָם רוֹצֶה בְּקַב שֶׁלּוֹ יותר מִתְּשָׁעָה קַבִּים שֶׁל חֲבֵירוֹ, והוא משל לומר שחביב לאדם דבר שלו שעמל בו מאשר בדבר של חבירו שלא עמל בו אפילו יהא לו בכך שיעור גדול יותר, ולכן עדיף לו שיפסדו פירותיו מעט ולא ימכרם. וְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר, חַיְישִׁינַן שֶׁמָּא עֲשָׂאָן הַמַּפְקִיד לפירות אלו תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר – על פירות אחרים של טבל שיש לו בביתו, ואם ימכרם נמצא שמכשיל את הלוקח באיסור אכילת תרומה, כיון שאין הלוקח יודע שהן תרומה ומעשר.

הגמרא מקשה על רב נחמן בר יצחק: מֵיתִיבִי, הַמַּפְקִיד פֵּרוֹת אֵצֶל חֲבֵירוֹ, חֲרֵי זֶה לֹא יַגַּע בָּהֶן למוכרם, לְפִיכָךְ בַּעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר – על טבל אחר שיש לו בביתו. בְּשִׁלְמָא לְרַב כָּהֲנָא חַיְינוּ דְּקָתָנֵי – לכן נאמר שמכיון שאין למוכרם לְפִיכָךְ מותר לבעל הפירות לעשר מהן על טבלים שיש לו בביתו, אֶלָּא לְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק שפירש שהטעם הוא שחוששים שמא הפריש ממנו תרומה ומעשר על פירות שבביתו, קשה מַאי – מהו זה שאמרה הברייתא שלְפִיכָךְ יכול לעשר מהם על פירות אחרים, הלא נהפוך הוא, שלא מפני איסור המכירה מותר לו לעשר אלא מפני שמותר לו לעשר אסור למכור.

מתרצת הגמרא: הָכִי קָאָמַר, אמנם לכתחילה לא היה מותר לבעל הפירות לעשר מפירות אלו, כיון שיש לחשוש שמא חסרו הפירות ומכרם הנפקד, ומכל מקום אמרו שלא ימכרם כיון שחששו שמא המפקיד הוא אדם שאינו מהוגן ויעשה אותם תרומה ומעשר שלא כפי הדין, וְהַשְׁתָּא דְּאָמוּר רַבָּנָן – עתה שאמרו חכמים לֹא נְזַבְּין – שלא ימכור הנפקד את הפירות דְּחַיְישִׁינַן שמא בכל זאת עבר בעל הפירות ועשאם תרומה ומעשר, לְפִיכָךְ בַּעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה אוֹתָן אף לכתחילה תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, כיון שכבר אין מקום לחשוש שמא מכרם.

דין נוסף בענין זה: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַמַּחֲלוֹקֶת במשנתינו היא בנחסרו בְּכְרֵי חֶסְרוֹנָן – כפי הרגילות של כל מין להתחסר לזמן זה, אֲבָל בנחסרו יוֹתֵר מִכְּרֵי חֶסְרוֹנָן, דִּבְרֵי הַכֹּל מוֹכְרָן הנפקד בְּבֵית דִּין.

הגמרא דנה בדברי רבי יוחנן: אַדְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק – על דברי רב נחמן בר יצחק, וַאֲי פֻּלְגָּא – חולק רבי יוחנן, שלדעת רב נחמן בר יצחק קיים החשש שעשאן הבעלים תרומה גם אם נחסרו יותר מכדי חסרונן ואין לו למוכרן, אבל אַדְּרַב כָּהֲנָא מִי לֵימָא פֻּלְגָּא, שהרי לרב כהנא אפילו אם נתחסרו יותר מכדי חסרונן לא ימכרם, כיון שאדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבין של חבירו, ונמצא שרבי יוחנן חולק עליו. משיבה הגמרא: כִּי קָאָמַר רַב כָּהֲנָא שאדם מעדיף מעט משלו מהרבה משל חבירו, דווקא בִּכְרֵי חֶסְרוֹנָן קָאָמַר, אבל לא כאשר החסרון יותר מכך.

מקשה הגמרא: וְהָא – והרי רוֹצֶה אדם בְּקַב שֶׁלּוֹ מִתִּשְׁעָה קַבִּין שֶׁל חֲבֵירוֹ קָאָמַר רב כהנא, ומבואר שאדם מעדיף את שלו אפילו של חבירו מרובה ממנו תשע פעמים, שזהו הרבה יותר מהשיעור של יותר מכדי חסרונן. מתרצת הגמרא: גַּוְונָא בְּעָלְמָא הִיא, ואכן מודה רב כהנא שביותר מכדי חסרונן עדיף לאדם למכור את שלו.

הגמרא מקשה מהברייתא שהובאה לעיל, על רבי יוחנן: מֵיתִיבִי, לְפִיכָךְ בַּעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה אוֹתָן תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר. וקשה, וְלִיחוּשׁ דִּלְמָא הָווּ לְהוּ – שמא נחסרו הפירות שאצל הנפקד יוֹתֵר מִכְּרֵי חֶסְרוֹנָן, וְזִבְּנִינְהוּ – ומכרם הנפקד קודם שעשה מהן בעל הפירות תרומה ומעשר על פירות שבביתו, ונמצא שבעל הפירות קָא אָכִיל – אוכל טְבָלִים, מאחר שהפריש אחר שנמכרו ואינם שלו, ואין חל עליהם תרומה ומעשר. מתרצת הגמרא: דבר זה שיתחסרו הפירות יוֹתֵר מִכְּרֵי חֶסְרוֹנָן, לֹא שְׁכִיחַ, ולכן יכול לעשות מהן תרומה ומעשר, ואין לחשוש שמא נחסרו כל כך ומכרן הנפקד.

שואלת הגמרא: וְאִי מִשְׁתַּכְּחִי – ואם נמצא שנתחסרו הפירות יותר מכדי חסרונן, מַאי, וכי נאמר דְּמִזְּבְּנִינְן לְהוּ – שימכרם הנפקד, וְהלא לֵיחוּשׁ שֶׁמָּא עֲשָׂאָן כבר בַּעַל הַבַּיִת תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר. עונה הגמרא: כִּי מְזַבְּנִינְן נַמֵּי – אכן כאשר מוכרם, לַכֹּהֲנִים בִּדְמֵי תְּרוּמָה מְזַבְּנִינְן לְהוּ – מוכרם בשווי של תרומה, שהיא זולה מחולין מאחר שאינה מותרת אלא לכהנים, ועליהם לשומרה בטהרה, שמא עשאוה בעליה תרומה ומעשר.

מקשה הגמרא: וְלִרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק נַמִּי, מדוע הוא סובר שגם אם נחסרו יותר מכדי חסרונן אסור למוכרן, הלא אפשר דְּמְזַבְּנִינְהוּ לְכֹהֲנִים בִּדְמֵי תְּרוּמָה, ולא יכשלו זרים במכירה זו. מתרצת הגמרא: בְּהָא פְּלִיגִי רבה בר בר חנה ורב נחמן בר יצחק, דְּרָבָּה בַּר בַּר חָנָה שאמר שאם נחסרו יותר מכדי חסרונן מותר למוכרן, סָבַר שדבר זה שיתחסרו הפירות יוֹתֵר מִכְּדֵי חֶסְרוֹנָן, לֹא שְׁכִיחַ מִידֵי – אינו מצוי כלל, וְכִי מִשְׁתַּכַּח – ואם נמצא כן, לְקַמֵּיהּ הוּא דְּהַוְיָא – לאחר זמן מרובה יבוא שיעור החסרון להיות יָתֵר מִכְּדֵי חֶסְרוֹנָן, ולכן אין לחשוש שמא לאחר שימכרם הנפקד יעשה אותם בעל הפירות תרומה ומעשר על פירות שבביתו, כיון דאִי עָבִיד לְהוּ – שכשבא לעשות בַּעַל הַבַּיִת את הפירות הללו תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, מַקַּמֵּיהּ [–לפני] דַּהֲווּ לְהוּ יוֹתֵר מִכְּדֵי חֶסְרוֹנָן עָבִיד לְהוּ – הוא עושה אותם תרומה ומעשר, לפי שאין אדם משהה טבלים בביתו זמן מרובה, הִלְכָךְ כִּי הָווּ לְהוּ – כשהפירות מגיעים לחסרון של יוֹתֵר מִכְּדֵי חֶסְרוֹנָן, מכיון שאין לחשוש שמא יעשה אותם בעתיד תרומה ומעשר על פירות שבביתו, אלא רק שמא עשה אותם תרומה ומעשר לפני שנחסרו, ואם ימכרם לזרים כעת, הוא מכשילם באכילת תרומה, נְזַבְּנִינְהוּ לְכֹהֲנִים בִּדְמֵי תְּרוּמָה, ובכך נתקן גם חשש זה. וְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק סָבַר, שגם דבר זה שמתחסרים הפירות יָתֵר מִכְּדֵי חֶסְרוֹנָן, מַשְׁכַּח שָׁכִיחַ – מצוי הדבר, וְכִי הָווּ לְהוּ – כשהפירות מגיעים למצב שנתחסרו יותר מכדי חסרונן, לְאַלְתַּר – מיד הוּא דְּהָווּ לְהוּ, ועדיין לא הספיק בעל הפירות לעשר את הטבלים שבביתו, וְאִי אָמְרַתְּ – ואם נאמר דְּנְזַבְּנִינְהוּ – שיכול למוכרן לכהנים, זִימְנִין דְּקָדִים וּמְזַבֵּין לְהוּ – לפעמים ימצא שיקדים השומר למוכרם לפני שבעל הפירות עשאם תרומה ומעשר, וְכִי עָבִיד לְהוּ בַּעַל הַבַּיִת תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, לֹא יָדַע בעל הבית דְּזַבְּנָא – שכבר נמכרו הפירות שהפקיד, וְנמצא דְּקָא אָכִיל בעל הפירות טְבָלִים.

קושיא נוספת על רבי יוחנן: מֵיתִיבִי, הַמַּפְקִיד פֵּרוֹת אֵצֶל חֲבֵירוֹ וְחֵרְקָבוּ, או שהפקיד יַיִן וְחֻמְּצוּ, או שהפקיד שֶׁמֶן וְהִבְאִישׁ, או שהפקיד דְּבַשׁ וְהִרְבִּישׁ – יצא טעם הדבש והחמיץ, חֲרֵי זֶה לֹא יַגַּע בָּהֶן, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, עוֹשֶׂה לָהֶם תַּקָּנָה שלא יפסיד המפקיד עוד, וּמוֹכְרָן בְּבֵית דִּין. וּכְשֶׁהוּא מוֹכְרָן, מוֹכְרָן לְאַחֲרִים וְאֵינוֹ מוֹכְרָן לְעַצְמוֹ, כדי שלא יחשדוהו שמא לקחם לעצמו בזול ממחירם האמיתי.

המשך בעמוד כה

כַּיּוֹצֵא בּוֹ מצינו דין נוסף, של זהירות מהחשד, נָבְאֵי צְרָכָהּ שבידם מטבעות של פרוטות נחושת, כְּזְמַן שֶׁאֵין לָהֶם עֲנִיִּים לְחַלֵּק להם את המטבעות, וצריכים לפרוט המטבעות הללו בסלעי כסף, כיון שפרוטות נחושת מתעפשות במשך הזמן ונפסלות, פּוֹרְטִין לַאֲחֵרִים וְאֵין פּוֹרְטִין לְעַצְמָן, כדי שלא יחשדום שלקחו יותר מן הדין. וכן נָבְאֵי תַּמְחוּי – שגובים מאכלים מאנשים כדי לחלקם לעניים, כְּזְמַן שֶׁאֵין לָהֶם עֲנִיִּים לְחַלֵּק את התמחוי, מוֹכְרִין את התמחוי לַאֲחֵרִים וְאֵין מוֹכְרִין לְעַצְמָן, כדי שלא יחשדום שלקחו בזול. קָתָנֵי מֵיהַת – שאם הופקדו אצלו פֵּירוֹת וְהֶרְקִיבוּ לא ימכרם לדעת רבי מאיר. מַאי לָאו – האם אין מדובר אֲפִילּוּ אם הרקיבו יָתֵר מִכְּדֵי חֶסְרוֹנָן, הרי שאפילו באופן זה סובר רבי מאיר שאסור לו למוכרן, ושלא כרבי יוחנן.

מתרצת הגמרא: לָא, מדובר שנחסרו כְּכְדֵי חֶסְרוֹנָן. חוזרת הגמרא ומקשה: וְהָא – והרי בברייתא נאמר שגם אם הפקיד אצלו יַיִן וְהַחֲמִיץ או שָׁמֶן וְהֶאֱישׁ או דָּבַשׁ וְהִדְבִּישׁ, שאין לו למוכרן, אף על פי דְּקִלְקוֹלִים אלו יָתֵר מִכְּדֵי חֶסְרוֹנָן נִיתְּנוּ, ושוב קשה לרבי יוחנן. מתרצת הגמרא: שַׁאנִי הָנֵי – יש לחלק שבאלו כֵּיוָן דְּקָם קָם – כיון שנתקלקלו כבר שוב לא יתקלקלו עוד גם אם יעמדו בביתו ולא ימכרם. ולכן לא התיר רבי מאיר למוכרם אף שנתקלקלו יותר מכדי חסרונן, כיון שאין תקנה במכירתן.

הגמרא מבררת איזה צורך יש בדברים אלו שימצאו להם קונים, שלכן אמרו חכמים שימכרום: שָׁמֶן וְהֶאֱישׁ דְּבַשׁ וְהִדְבִּישׁ

לְמַאי חָזוּ – למה הם ראויים אחר שנתקלקלו, וכיצד נאמר בברייתא שיכול למוכרם, הרי אין להם קונים. משיבה הגמרא: שָׁמֵן שהבאיש חָזֵי לְגַלְדָּאֵי – ראוי לרצענים לסוך בו עורות, דְּבַשׁ שהדבישׁ, ראוי לְבִתְיָשָׁא דְּנַמְלֵי – ליתנו על גב הגמל שנכתש מחמת המשאוי.

שואלת הגמרא: ומה ששנינו וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עוֹשֶׂה לָהֶם תַּקָּנָה וּמוֹכְרָן בְּבֵית דִּין. מַאי תַּקָּנְתָּא עָבִיד לְהוּ – איזו תקנה עושה בכך, הרי אינם יכולים להתקלקל עוד וכפי שנתבאר, ואין להן תקנה כלל. משיבה הגמרא: אָמַר רַב אַשִׁי, התקנה היא לְקַנְקְנִים שמונחים בהם השמן והיין והדבש, שלא יתקלקלו מחמתם.

מבררת הגמרא: ומאחר שמודה רבי מאיר שאם נחסרו ביותר מכדי חסרונן מוכרן, בְּמַאי קָא מִיפַּלְגֵי רבי מאיר וחכמים אם ימכור משום הפסד הקנקנים. מבארת הגמרא: דְּמַר – רבי מאיר סָבַר, לְהֶפְסֵד מְרוּבֶּה של יותר מכדי חסרונן חָשְׁשׁוּ, אך לְהֶפְסֵד מוּעָט של הקנקנים לֹא חָשְׁשׁוּ, וּמַר סָבַר – וחכמים סוברים, אֲפִילּוּ לְהֶפְסֵד מוּעָט של הקנקנים נָמֵי חָשְׁשׁוּ:

שנינו במשנה: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, יִמְכְּרוּם בְּבֵית דִּין מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֹשִׁיב אֲבִידָה לַבְּעָלִים:

אִתְּמַר, רַבִּי אַבָּא בְּרַבִּי יַעֲקֹב אָמַר בשם רַבִּי יוֹחָנָן, הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְרָבָא אָמַר בשם רַב נַחְמָן הֲלָכָה כְּדִבְרֵי חֲכָמִים שלא יגע בדבר.

מקשה הגמרא: וְהָא אֲמָרָהּ רַבִּי יוֹחָנָן חֲדָא זִמְנָא – הרי כבר אמר רבי יוחנן באופן כללי שההלכה כרבן שמעון בן גמליאל, וכמו דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמִשְׁנָתֵינוּ – כל מקום המובא במשנה דעת רבן שמעון בן גמליאל במחלוקתו עם חכמים, הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, חוץ משלשה מקומות, מֵעָרֵב, וְצִיצִין, וּרְאָיָה אַחֲרוֹנָה, שבהם אין ההלכה כדבריו. ומאחר שבכל מקום ההלכה כרבן שמעון בן גמליאל, מדוע הוצרך לומר רבי יוחנן בפירוש שההלכה כמותו במשנתינו.

מתרצת הגמרא: אֲמוֹרָאֵי נִינְהוּ וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן – מחלוקת אמוראים היא בדעת רבי יוחנן, לרבה בר בר חנה דעת רבי יוחנן שבכל מקום הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, אך לרבי אבא ברבי יעקב אינו כן, ולכך הוצרך לומר שכאן במשנתינו ההלכה כמותו. הגמרא דנה אם ניתן לדמות דין נוסף למחלוקת רבן שמעון בן גמליאל ורבנן. אומרת הגמרא: מִדְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל נִשְׁמַע דְּבֵית דִּין מוֹרִידִין קָרוֹב – הקרוב ביותר שראוי ליורשו, לִנְכְסֵי שָׁבוּי – לקרקעות של אדם שנשבה כדי לעובדן ולשומרן, שכיון שאינו יכול לצוות על נכסיו, מוטל על בית דין לדאוג לכך, וכמו שאמר שהנפקד צריך להשתדל בתקנת הפירות של המפקיד שלא יפסדו. וּמִדְּרַבָּנָן נִשְׁמַע דְּאֵין מוֹרִידִין קָרוֹב לִנְכְסֵי שָׁבוּי, אלא מניחים אותם כמות שהן עד שיחזור או שנשמע שמת.

הגמרא דוחה שאין ללמוד זה מזה: וּמַמַּאי, דִּלְמָא עַד כָּאן לֹא קָאָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הָכָא שצריך לחשוש להפסד הנכסים, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּקָא כַּלְיָא קַרְנָא – שאפשר שיכלה הקרן אם לא ימכרם, שזהרי נפסדים והולכים עד שיכלו לגמרי, אֲבָל הָתָם בשבוי, חָכֵי נָמֵי – יש לומר שאף הוא מודה דְּאֵין מוֹרִידִין קרוב לנכסיו, לפי שלא יכלה הקרן לעולם. וְכַן עַד כָּאן לֹא קָאָמְרִי רַבָּנָן הָכָא במשנתינו שאין למכור את הפירות, אֶלָּא משום שסוברים אִי כְּרַב כַּהֲנָא – או כמו שפירש רב כהנא לעיל (ע"א) שאדם רוצה יותר בקב שלו, אִי כְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק – או כמו שפירש רב נחמן בר יצחק (שם) שחוששים שמא עשאן תרומה ומעשר על פירות שבביתו, אֲבָל הָתָם בשבוי שנשבה, חָכֵי נָמֵי – יש לומר שאף רבנן מודים, דְּמוֹרִידִין קרוב לנכסיו.

שואלת הגמרא: לְמֵימְרָא דִּתְרֵי טַעֲמֵי נִינְהוּ – שאכן שני דינים נפרדים הם וטעמיהם שונים, וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שצריך הנפקד למכור את הפירות, וְכַן אָמַר שְׁמוּאֵל שמוֹרִידִין קָרוֹב לִנְכְסֵי שָׁבוּי, ולכאורה לַאו – האם לא אמר ההלכה כן אלא מִשּׁוּם דְּחַד טַעְמָא הוּא – משום שטעם אחד לשני הדינים. דוחה הגמרא: לֹא, תְּרֵי טַעֲמֵי נִינְהוּ ואינם תלויים זה בזה, אלא שפסק שמואל הלכה בשניהם כך, ובכל אחד כטעמו. וְהָכֵי נַמֵּי מִסְתַּבְּרָא שאינם תלויים זה בזה, דְּאָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן הֲלָכָה כְּדִבְרֵי חֲכָמִים, וְאילו אָמַר רַב נַחְמָן שמוֹרִידִין קָרוֹב לִנְכְסֵי שָׁבוּי, ומאחר שפסק הלכה כחכמים כיצד פסק שמורידין קרוב, אֶלָּא בהכרח שָׁמַע מִינָּהּ דתְּרֵי טַעֲמֵי נִינְהוּ. שָׁמַע מִינָּהּ.

הגמרא מבארת המחלוקת אם מורידים קרוב לנכסי שבוי: אִתְּמַר, שָׁבוּי שֶׁנִּשְׁבָּה, רַב אָמַר אֵין מוֹרִידִין קָרוֹב לִנְכְסָיו, שְׁמוּאֵל אָמַר מוֹרִידִין קָרוֹב לִנְכְסָיו. בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת, בּוֹלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְּמוֹרִידִין קרוב לנכסיו, כִּי פְּלִיגִי – מחלוקתם היא בְּשֶׁלֹּא שָׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת, רַב אָמַר אֵין מוֹרִידִין קרוב לנכסיו דְּלְמָא מַפְסִיד לְהוּ – שמא יפסיד את הקרקע בעבודתו, כגון שיזרע את הקרקע תמיד כדי להוציא ממנה פירות ובכך יכחישה, או שלא יזבל את הקרקע להשביחה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר מוֹרִידִין, ואין לחשוש לכך, שכֵּיוָן דְּאָמַר מַר (לקמן לט.) שַׁיְּימִינַן לְהוּ כְּאָרִים – שהיורד לנכסי שבוי נוטל מהפירות כמנהג אריסי העיר, ממילא לֹא מַפְסִיד לְהוּ.

הגמרא מקשה מברייתא על שמואל: מֵיתִיבִי, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, נאמר בפסוק (שמות כב כג) 'וְחָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי אֶתְכֶם בֶּחָרֶב וְהָיוּ נְשֵׁיכֶם אלְמָנוֹת וּבְנֵיכֶם יְתוֹמִים', וכאורה מַמְשָׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר 'וְחָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי אֶתְכֶם', כבר יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁנִּשּׁוֹתֵיהֶם יהיו אַלְמָנוֹת וּבְנֵיהֶם יְתוֹמִים, אֶלָּא מַה תַּלְמוּד לוֹמַר – לשם מה הוסיפה התורה וכתבה 'וְהָיוּ נְשֵׁיכֶם וגו' אַלְמָנוֹת וּבְנֵיכֶם יְתוֹמִים', אלא מְלַמֵּד – התורה מוסיפה כאן קללה נוספת, שֶׁיִּהְיוּ נשבים על ידי האויבים, וְנִשּׁוֹתֵיהֶם מְבַקְּשׁוֹת לִינָּשֵׂא לאחר וְאֵין בית דין מַנִּיחִין אוֹתָן לינשא, כיון שלא יהיה ידוע בבירור שמת, והרי הן בספק איסור אשת איש, וּבְנֵיהֶן רוֹצִים לֵירֵד לִנְכְסֵי אֲבִיהֶן וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתָן, כיון שאין ידוע בבירור שמת אביהם. ומבואר שאין קרוב יורד לנכסי שבוי ואין מניחין את הבנים לירד לנכסיו, וקשה על שמואל.

מתרצת הגמרא: אָמַר רָבָא, מה שאמרה הברייתא שאין הבנים יורדים, לֵירֵד וְלִמְכּוֹר תְּנַן – היינו לענין שאין מתירים ליורשים למכור את נכסי אביהם, אך לירד לנכסים כמנהג אנשי העיר לעבוד ולאכול פירות, יתכן שאף הברייתא מודה שיורדים הבנים. הגמרא מביאה מעשה בענין זה: הֲוָה עוּבְדָא בְּנָהַרְדְּעָא – אירע מעשה בנהרדעא שנשבה אדם וירד יורשו לנכסיו, וּפַשְׁטָהּ רַב שֵׁשֶׁת – והוכיח רב ששת מֵהָא מַתְנִיתָא – מהברייתא שהובאה לעיל שאין מורידים קרוב לנכסיו, ורצה להוציאו מהנכסים, אָמַר לֵיהּ רַב עַמְרָם, דִּלְמָא לְיֵרֵד וְלִמְכּוֹר תְּנַן, אך מורידים את הקרוב לנכסים לעבוד בהם ולאכול כדין אריס. אָמַר לֵיהּ רב ששת לרב עמרם, דִּלְמָא מְפוּמְבְּדִיתָא אַתְּ דְּמְעַיֵּילִין פִּילָא בְּקוּפָּא דְּמַחְטָא – שמא מבני 'פומבדיתא' אתה שמכניסים פיל בחור של המחט, ומשל הוא זה, שדרכם היה לפרש את דברי התנאים בפירושים דחוקים שאינם במשמעות הדברים, וְהָא דְּוַמְיָא דְּנִשּׁוֹתֵיהֶם [וּבְנֵיהֶם] קָתָנֵי – והרי הברייתא כותבת דין זה בדומה למה שנאמרו הנשים להינשא, וּמַה הָתָם לגבי נשיהם, כְּלָל לֹא הותרו להינשא, אַף הָכָא לגבי הבנים, נַמִּי כְּלָל לֹא הותרו לירד, ואף לעבוד בכאריס.

הגמרא מביאה שנחלקו תנאים בנידון זה: וְאם מוֹרִידִין קָרוֹב לִנְכְסֵי שָׁבוּי, מחלוקת תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא, הַיּוֹרֵד לִנְכְסֵי שָׁבוּי על מנת לעבוד בו כאריס אֵין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מֵיָּדוֹ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִילּוּ שָׁמַע שֶׁמַּמַּשְׁמְשִׁין הבעלים וְקָדֵם וְתָלַשׁ וְאָכַל מהפירות שגדלו, חֲרֵי זֶה זָרִיז וְנִשְׂכָּר במה שאכל, ואינו משלם עליהם, שכיון ש'שבוי' היינו ששמעו בו שמת וכמבואר בהמשך הברייתא, נמצא שירד לנכסים על דעת לאכול את כל הפירות ולא כאריס בלבד, ולכך זכה בכל מה שאכל. וְאִילּוּ הֵן נִכְסֵי שְׁבוּיִין, חֲרֵי שֶׁהֵיָה אֲבִיו אוֹ אָחִיו אוֹ אָחִיו אוֹ אֶחָד מִן קרוביו הַמּוּרְשִׁין, הָלְכוּ לָהֶם לְמְדִינַת הַיָּם על מנת לסחור ולחזור למקומם, ונשבו שם, וְשָׁמְעוּ בָּהֶן שֶׁמֵּת. אמנם הַיּוֹרֵד לִנְכְסֵי נִטּוּשִׁים – לנכסים הנטושים מבעליהם, מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מֵיָּדוֹ. וְאִילּוּ הֵן נִכְסֵי נִטּוּשִׁים, חֲרֵי שֶׁהֵיָה אֲבִיו אוֹ אָחִיו אוֹ אָחִיו אוֹ אֶחָד מִן הַמּוּרְשִׁין הָלְכוּ לָהֶם לְמְדִינַת הַיָּם וְלֹא שָׁמְעוּ בָּהֶם שֶׁמֵּת. וְאָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שֶׁמַּעְתִּי שֶׁהַנִּטּוּשִׁים כִּשְׁבוּיִין – שדין הנטושים

המשך בעמוד כה

כדין השבויים, ואף היורד לנכסי נטושים אין מוציאים מידו.
ומבואר שנחלקו תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל אם מורידים
קרוב לנכסי שבוי שלא שמעו בו שמת.
ממשיכה הברייתא: **הַיּוֹרֵד לִנְכָסֵי רְטוּשִׁים מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ, וְאֵלּוּ הֵן נְכָסֵי רְטוּשִׁים, חֲרֵי שֶׁהָיָה אָבִיו אוֹ אָחִיו אוֹ אֶחָד מִן הַמּוֹרִישִׁין כָּאן** והלכו להם מכאן מדעתם, **וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהֵיכָן הָלְכוּ.** ולכך אין מורידים קרוב לנכסיו, שכיון שיצא מדעתו ולא ציוה אחרים על נכסיו, אין לנו לעשות מעצמנו תקנה לנכסיו.
מבררת הגמרא: **מַאי שְׁנָא הָנָךְ** – נכסים אלו שנעזבו על ידי בעליהן שלא מדעתם, **דְּקָרוּ לְהוּ הברייתא** בלשון **'נְטוּשִׁים', וּמַאי שְׁנָא הָנֵי** – אלו שנעזבו על ידי בעליהן מדעתם, **דְּקָרוּ לְהוּ 'רְטוּשִׁים',**